

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Janko Kersnik

Raztreseni listi

Leposlovni podlistki

O M N I B U S

BESEDA

Janko Kersnik

RAZTRESENI LISTI

Komplettering

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-170-3

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

VSEBINA

RAZTRESENI LISTI	4
I	4
II	8
III	12
IV	16
V	20
NADEPOLN	24
NA STAREGA LETA DAN	34
BUJANOV MATEJKA	37
POMLAD	42
MOKRA POEZIJA	47
PESMI V PROZI	56
I	58
II	59
III	60
IV	61
V	62
»CORPUS JURIS«	63

RAZTRESENI LISTI

I

Imel sem prijatelja.

Dober mož je bil. Kadar je imel denarja — imela sva ga oba, in kadar sem bil jaz zaljubljen, prebiral je tudi on Heineja.

Če sva šla na sprehod, me je vselej on vprašal, kam pojdeva, in kadar nisem bil jaz v tistem drugem stanu, v katerem hodi človek pod tem ali onim oknom gor in dol, sva jo krenila ven iz mesta na zelene travnike.

Več let sva tako ravnala. Kaj bi ne, saj sva bila prijateljica od mladih let.

Ko sem še jaz doma po mlakah žabe lovil, tačas je tudi on lopotal po vodi, in če je šolmošter mene poslal za peč, se je tudi moj prijatelj jokal z menoj vred.

Oba sva šla po svetu študirat, in ko naju je filistrstvo pokrilo s svojim meglenim pajčolanom, sva bila zopet skupaj ter skupaj hodila na sprehode.

Eno naju je ločilo. Jaz sem se zaljubljal vsak mesec — on pa je tedaj le bral Heineja; zaljubil se ni nikdar.

A človek ne ve ni ure ni dneva! Šla sva ven iz mesta na polje, na travnike. Bil je lep pomladen dan, takov,

kakršnega poetje opevajo, ko so stari po petnajst ali šestnajst let.

Na vrbi ob travniku je žvižgal drozg, po travniku so cvele sončnice.

»Kaj gledaš tako pazno?« vprašam svojega tovariša.

»One rože. Glej, kako obračajo svoje glavice za soncem.«

»To je ljubezen,« pravim mu.

»Škoda, da si se s fiziko ukvarjal.«

»O, molči, molči,« odgovorim smejoč se, »človek ne ve ni ure ni dneva.«

In drugega dne sva šla zopet čez travnik, nebo je bilo oblačno.

»Glej, kako žalostno povešajo danes sončnice svoje cvete, za ljubčkom žalujejo.«

Prijatelj je molčal.

Pomlad je minila, poletje je razgrevalo mesto in polje, preselila sva se s prijateljem na kmete.

Mnogo tujcev je bilo tu, deklet in gospa.

Mene sta zanimali dve črni očesi — in tovariš moj je potrpežljivo recital: »Im wunderschönen Monat Mai.«

Pa mož se je dolgočasil — zdelo se mi je, da se mu zeha.

»Človek ne ve ni ure ni dneva,« sem mu zažugal.

Nekega večera sva sedela sama pred svojo gostilno, kar se pripelje mestni voz. Gospod in gospa, oba elegantna, izstopita.

Ko ideta mimo naju v vežo, obrne gospa svoj obraz. Videl sem oči, samo oči.

Tovariš moj me prime za roko.

»Kdo je to?« vpraša nekako čudno.

Takih vprašanj pri njem nisem bil vajen.

»Čakaj, hočem pozvedeti,« pravim.

»Ne, ne nikar,« odgovori osorno.

In ko sva šla k počitku, ni govoril več o Heineju.

Človek ne ve ni ure ni dneva.

D drugega dne smo se seznanili z došlima.

Šli smo na sprehod; trebalo je iti čez ozko brv.

»Dajte mi roko,« reče gospa mojemu tovarišu, in ko smo se vračali domov, šel je na njeni strani.

Zvečer nisva govorila; in več dni, več večerov je bilo tako.

A šla sva vendar zopet sama na sprehod. Zopet čez travnik; sončnic ni bilo..

Jaz sem omenil onih rož. Tovariš je obstal, pogledal me in dejal tiho: »Da, to je bila ljubezen.«

In popoldne se je sprehajal z lepo tujko.

D drugega dne zgodaj zapoje trobenta po vasi. Huzarji so prišli, na čelu je jahal lep lajtnant.

Popoldne smo napravili izlet in lajtnant je spremljeval našo gospo, na drugi strani pa moj tovariš.

In zopet je napočil dan, lep, sončen poletni dan.

Moj prijatelj je bil doma — bolan je bil. Besedice ni govoril; v strop je gledal — nem — potrt.

Lajtnant je sam spremljal lepo gospo.

Drug tik drugega sta hodila in razgovarjala se tiho in smehljaje se.

Bore prijatelj!

Mnogo, mnogo tednov je minilo in ondan sva šla s prijateljem zopet ven iz mesta na polje, na travnik.

Meglen dan je bil, na vrbah ni bilo več zelenega perja.

»Sončnic tudi ni več,« sem dejal tovarišu.

»In ljubezen?« je odgovoril tiho.

Megla je pokrivala plan in daljne gozde, po vrbovih golih vejah pa so visele srebrne kaplje.

Ali niso bile to solze — solze za soncem, za cvetjem? —

II

Bele rokavice je imel in bel zavrtnik.

V roki je držal klak in moderno izrezane peruti elegantnega lastovičarja so se lepo polegale proti petam.

Baronica je položila Voltairovo »la Pucelle« iz svojih drobnih ročic in, lenivo naslonivši se v fotelju, je zategnila ustni v ljubezniv smehljaj.

Lep mož je bil ta novi odgojitelj, eleganten, kakor bi bil rojen v salonu.

In vendar je tekla njegova zibel v kmetski hiši.

Frak in bel zavrtnik sta mu bila kakor prirojena in vendar je nekdanj begal bosonog po vaškem blatu.

Vedel in gibal se je tako, kakor bi ne poznal drugih tal nego gladkega parketa.

In vendar je nekdanj okorno koracal po ilovem tlaku očetove kmetске izbe.

A sedaj je stal v baroničinem budoarju.

In baronica je tu mnogokrat prebiralala Voltaira in sanjarila mnogokrat o črnih brčicah.

In ta, ki je sedaj stal pred njo, ta je imel črne brčice.

Kaj čuda, da ji je bil pogodu — ta novi hofmajster?

Sedaj je bilo vendar strašno dolgočasno na deželi — ni plesov — ni gledišča; ves dan julija meseca gorko sonce.

In drugega dne se je preselil novi odobreni odgojitelj v grad ter prinesel s seboj črne brčice.

Učil je mladega barončka latinsko, z gospodom baronom je igral šah, z gospo baronico pa — ti ljubi moj Bog, saj je bilo strašno dolgočasno na deželi, ni plesov, ni gledišča, nobenega lajtnanta — cel dan gorko poletno sonce.

Pred gradom je stala košata platana, veje so obsenčevale baroničina okna. Po vejah pa je skakljaj majhen ptiček in žvrgolel ter gledal v okna, gledal mnogokrat lepo baronico in lepega hofmajstra, ko sta sedela na kanapeju, poljubovala se in šepetala, tiho, slastno.

Kaj sta govorila, tega ni čul, saj tudi ni bil radoveden — mali pisani ptiček.

In to se je godilo mnogo, mnogo dni v vročem, dolgem poletju; — platana je obsenčevala visoka okna in po vejah je frčal gor in dol mali ptiček.

Prišla je jesen. Zeleno perje je izgubljevalo svoj svit, rumeno listje je jelo pokrivati rosna tla; ptiček je žalostno gledal v visoka okna.

In nekega dne — megla se je vlačila čez daljno planjavo — priskakljaj je zopet na vejo pred okno.

A danes ni bilo lepega hofmajstra v budoarju — baron in baronica sta bila tu.

A nista sedela na kanapeju in nista se poljubovala.

Ptiček je zopet odfrčal — saj ni bil radoveden; tožilo se mu je po lepih, gorkih dnevih.

Proti večeru je bil zopet na platani, iz grada pa je prišel lepi hofmajster in za njim je nesel fantè majhno culico.

Listje je šumelo pod njunimi stopinjami; ptiček je položil glavico pod perutnico.

Mračno je že bilo. — —

Minilo je mnogo let; marsikaj se je premenilo, marsikaj je postalo staro, in novo je jelo gospodariti po svetu.

In zopet je prišla jesen.

V glavnem mestu je zboroval zbor — najjimenitnejši cele dežele.

Med plemenitimi gospodi na levi strani je sedel nekov baron; zehalo se mu je, raje bi bil sedel pri šahu.

In blizu njega je bil drug gospod, rekali so mu doktor; in zelo so mu čestitali.

Temu se ni zehalo, mnogokrat je vstal ter govoril tehtne besede za blagor in korist onih, ki so ga sem poslali.

Pred okno pa je prifrčal mali, pisani ptiček in pogledoval v zbornico, tiho, žalostno; — tožilo se mu je po minulih gorkih dnevih.

Vprav sedaj je vstal gospod doktor ter počel lep govor; in ti na levi strani so ga veselo poslušali ter klicali »bravo, bravissimo« njegovim tehtnim besedam.

Oni na desnici pa so upirali osorno svoje oči v govornika in majhen, star mož z belo baroko med njimi je jezno vrtil svojo tobačnico med prsti.

Dolgo je govoril doktor, in ko je končal, so ga obstopili tovariši z leve strani ter se dobrikali mu.

Tudi baron je vstal, podal govorniku roko in rekel: »Ich gratuliere.«

Doktor se je poklonil ter zavihal brčice — ki niso bile več črne.

Na oknu pa je zopet sedel mali, pisani ptiček in tožno gledal v sobano.

Tožilo se mu je po vročih poletnih dnevih, po košati platani, po lepih zelenih vejicah — po minulih mladih letih.

Marsikaj je bilo postalo staro — oj staro!

III

Za pečjo je mačka skledo kislega mleka preobrnila. Hrum in ropot po hiši in eno uro star dečko v zibeli je zagnal glasen jok.

»Kaj pa je?« prisopihla oče v hram in mlada mati v postelji zastoče.

»Dobro znamenje,« prerokuje stara babica, tolaživši mladega kričača v zibeli; »le mirni bodite, to je dobro znamenje. Ta fant, pri čigar rojstvu se take reči godé, ta fant bode še imeniten gospod.«

Oče posluša strmeč te preroške besede, in ko pobira izza peči mlečnate črepinje, utrdi se v njem misel, da bo fant moral študirati.

In tako je tudi bilo.

Nekaj let se je plazil po trebuhu pred hišo in po hiši, nekaj let je tekal kot samosrajčnik okoli, nekaj let je »prodajal platno« — kakor pravijo — nekaj poznejših let se je uklanjal šibi vaškega šolmoštra in ko je prišel zopet sveti Mišel, peljal je našega junaka oče, spominjaje se besedi stare babice, v glavno mesto — študirat.

In tu je bil mnogo, mnogo let; študiral je, v prostih urah se je vznemirjal in poganjal za »narod« — bil je vnet rodoljub.

Nosil je tedaj še okorne čevlje, prekratke hlače iz domačega sukna in dolge, črne škrice.

Pa »svet vrti se neprestano« in naturna postava, o kateri Kant pravi, da je »die Beziehung der Idee auf die Form der Erscheinung«, vlada svet.

Čevlji na »kveder« so se spremenili v elegantne »štiflete«.

In od nog navzgor je jela napredujoča kultura lizati in prekucevati ter je lizala in prekucevala tako dolgo, da je vendar naposled dospela do vrhunca, do glave. Kaj moremo mi za to, da je stoprav nazadnje prišla tja gori?

V tistem času, ko se je končno dovršila ona sprememba, premetaval je naš junak že pandekte in kanoniste na dunajskem vseučilišču.

Z lepo palico v rokah, o kateri je pripovedoval, da jo je nekoč minister vnanjih zadev z desnim očesom po strani pogledal, je ponosno korakal mimo svojih nekdanjih kolegov in rojakov. Kaj bi ne, prihodnji »hofrat« je tičal v njem.

Stara babica in mačka za pečjo sta vedeli dobro, kaj pomeni kislo mleko.

In tudi naš dvorni svetovalec je vedel, »da človek toliko velja, kar plača«; pa to ni »srcu rane vsekalo krva-

ve« in tudi »vera v sebe mu ni bila vzeta«, nego mislil si je z Goethejem: »O Weisheit, du red'st wie eine Taube«, in ko se je nekega dne predstavljal v fraku različnim »hofratom« in »sekcionsšefom«, se ni več spominjal, da je nosil nekaj čevlje na kveder, prekratke hlače in dolgo suknjo, narejeno pri kmetskem krojaču.

Mnogo zelenih pomladi je minilo in tudi pri nas doma na Slovenskem, kjer, kakor pravijo nekateri, vedno vse pri starem ostaja, se je vendar mnogo predru-gačilo.

In našega junaka najdemo zopet v domovini. S svojim praktičnim realizmom si je pomagal kvišku in sedaj je bil samostojen »paša« v lepem kraju lepe naše domovine.

Oženil se je bil; pravijo sicer, da so v nekih uradniških krogih ženitve to, kar je dobra gnojnica sadnim drevesom; prej hirajo in hirajo — drevesa namreč — ko jim pa skrbni gospodar prilije — potem rasejo in rasejo, rode cvet in sad in gledajo ponosno na one majhne revčke, katerim manjka take — gnojnice. Pa mi ne vemo tega in tudi o našem junaku hočemo le konstatirati, da si je bil — prilil.

Sedaj je bil »paša«.

O mačka za pečjo, zakaj si preobrnila kislo mleko!

Paševal je dolgo; predolgo za tiste, ki so mu bili podložni.

In ko je nekoč zlati majnik zelenil goro in plan, šla je po beli, ravni cesti dolga, velikanska — procesija.

Križev ni bilo, tudi duhovnika ne poleg.

Star kmetski mož je molil litanije vseh svetnikov in svetnic. In kadar je izgovarjal imena apostolov, mučen-
cev ali spoznavalcev, šel je od ust do ust v mnogobroj-
nem spremljevalstvu globokočuten klic: »Prosi za
našega — da bi ga Bog preložil«.

Pri cesti so kopali delavci prekop. In ko so čuli, za
koga moli procesija, popustili so motike in lopate, vze-
li klobuke pobožno v roke in šli za procesijo, izdihova-
je: »Prosi za našega — da bi ga Bog preložil, reši nas nje-
ga.«

O ti grda muca za zapečkom, zakaj si preobrnila kis-
lo mleko! —

Teklo bode še nekaj let! Kakova bodo, tega ne vemo;
pa nekega dne bodo zvonili zvonovi in po mestu bode
šel tih pogreb. Nesli bodo venkaj v tiho, črno zemljo
starega penzionista, dosluženega moža. On je *služil* in
to pove — vse.

Zvečer bodo prijatelji sedeli v navadni gostilni — brez
njega in ta in oni bode vedel povedati kaj zanimivega o
umrlem. Drugi dan pa bodo govorili o — vremenu.

IV

Tvoje lepe oči!

Mlad dečak sem še bil, ko sem jih prvokrat ugledal; in to je bilo prav, da sem bil tedaj še majhen, brezskrben dečko.

Kaj so bile meni mar lepe oči?

Lesenega konja sem jahal, z bezgovo pókalico streljal in, če si mi ti prinesla sladkih tržaških fig, nisem gledal tvojih lepih oči, nego gledal in jedel sem tvoje sladke fige.

Prav je bilo tako.

Pozneje, ko je leseni konj že zdavnaj polomljen ležal pod streho, ko so bezeg rezali in vrtali že drugi otroci, tedaj sem bral Vergila, Homerja in slavna dela Siegfrieda in Krimhilde.

Pa tudi tedaj mi niso bile mar tvoje lepe oči.

V tihih urah sem sanjaril o vitezih in zmajih, hrepenel sem romati po širnem, belem svetu, in tedaj, da, tedaj »sem koval« prve verze o »Savi in Dravi«, o »Triglavu« in o »lepi naši domovini«.

In tvoje lepe oči?

Nisem jih poznal, nisem vedel zanje in za njih čarobni svet.

In pozneje?

Pozneje sem bral — Heineja. —

To je polovica mojega romana; in druga polovica je istotako vsakdanja.

Kajti mnogo let je poteklo od sladkih fig — do Heineja in tvoje lepe oči so se bile obrnile drugam; ko sem jih jaz spoznal in učil se čislati njihov čarobni svet, tedaj sem moral prav z Othellovo grenkostjo vzklikniti: »Prepozno je!«

Kaj čuda, da so mi bile mnogokrat v mislih — sladke fige.

Nekdanje hrepenenje po širnem belem svetu me je popustilo, sanjaril nisem več o viteških delih in tudi o »Triglavu« nisem več pesmaril; le v tihih urah me je še obiskovalo ono moderno »vesoljnega sveta gorje«, ki »molče trobenta na uho«, kako minljivo je vse, oj vse; mladost, veselje.

*In ti črni lasci
in ta žar oči
in vsa ta ljubezen,
ki iz njih plamti.*

In tudi tvoje lepe oči! —

Pa to ni samo moj roman — to je vsakdanja zgodba; marsikdo je ugledal lepe oči, ko je bilo že prepozno, in tako se je godilo tudi možu, o katerem hočem danes govoriti.

Bos je bil, palec je držal v ustih in okorno je hlačál pred hlevom gor in dol.

Tedaj še ni bil mož.

Po cesti je pridrdral mestni voz.

Majhno dekletce je sedelo v njem pri guvernanti.

»Lej, lej, kak čuden fant; kako je umazan!« vzkliknila je deklica in smeje se je ploskala z ročicama in lepe, velike oči so se ji svetile od radosti.

Prašen oblak se je vlekel za vozom, fant pred hlevom pa je držal palec v ustih in mislil: »Kaj, ko bi se ti tako vozil.«

Bacnil je na tleh ležeči klin od sebe, da je zapeketal po kamenju in hlačál je zopet gor in dol.

Petnajst let je minilo.

Pred hlevom sta stala oče in sin.

»Čez štiri leta te bodo žegnali, kajne?« dejal je stari.

»Jaz mislim,« hotel je reči mladi, pa zopet je pridrdral voz mimo in v vozu dvoje — lepih oči.

Mladi ni rekel nič, a palca tudi ni vtaknil v usta.

Čez nekaj tednov pa so govorili na vasi, da je šel N-jev v »lemenat«.

Čez par let pa so zopet govorili mnogo o njem in dejali so, da je ušel N-jev iz lemenata, in P-kov Lipe, ki je ravno črno šolo izštudiral, je pripovedoval nekaj o »lepih očeh«.

Potem pa mnogo, mnogo let niso več govorili o njem.

Nekega dne pa se je pripeljal v vas — imeniten gospod je bil postal.

Doma starega ni več našel, sin je gospodaril in po dvorišču pred hlevom sta tekala dva fantiča ter držala palce v ustih.

In pravili so pozneje, da je gospod stric vsakemu fantu tolar dal. —

»Ali si se ti oženil?« je omenil kmetski gospodar gosposkemu bratu. —

»Ne, jaz ne,« je dejal ta ter vprašal, kakšna bode letina.

Da, da, tvoje lepe oči!

V

Na planini je cvela divja planinska roža. Vzrastla je na strmem robu, kamor ne stopi nikdar človeška noga. Krog in krog je molelo kvišku razpokano skalovje v neotesanih surovih kosih, kakor jih navali pozimi snežni plaz, in le tu in tam so pricvetali iz mokrih razpoklin skromni šopki pogorskih rožic. Zelen mah je poraščal kamnite velikane in v zatišjih se je plazil po tleh s svojimi dolgimi koreninami skrevljani borovec. In tu je vzrastla lepa planinska roža, sama v samoti.

Ni ga bilo vrtnarja, ki bi jo bil izkopal iz razpokline, po kateri so se tiščale njene koreninice, ki bi jo bil prenesel v priljudnejše, lepše kraje, da bi tam krepko rastla in cvela in razveseljevala ljubeče device in zdihujoče mladeniče.

Tu je rastla sama, nepoznana, neobčudovana in jutranje sonce ji je božalo mehko lice in gorki jug, ki je pripihoval z daljne ravnine, zibal ji je glavico nalahko sem ter tja. Ko je pa prišla meglena jesen, ko so se divji roži upognili cveti in ko je palo velo steblice na hladna materina tla, ni vedel nihče za to, ni v bližini ni v daljini, nikomur ni bilo treba pozabiti krasnega divjega cvetja.

Še mali borovec v bližnjem zatišju se ni zmenil ter je nalahko kakor prej otresal kaplje, ki jih je nanj rosila gosta megla.

Jaz sem poznal nekoč tako pogorsko rožo. —

Ni bila roža, ne — mlad fant je bil, raztrgan je ležal na zelenem pašniku in piskal na vrbovo piščalko svojim trem ovcam, ki so v bližini pojedale skromno pičo.

Piskal je in žvižgal ter gledal v rdečo žerjavico, ki je tlela pred njim. Razne čudne in divje podobe so nastajale pred njegovim očesom, tuji, lepi kraji, ki jih zakrivajo daljne, daljne gore, svetli gradovi, kraljevski vitezi in kraljevske hčere, o katerih mu je pripovedoval stari sosedom gostač, ko sta sedela zvečer za pečjo in plela slamnate kite. Žerjavica pred njim se je oživila, z zlatom okinčani vojščaki so prihajali iz nje in divji, ljut boj se je pričel na ravnini. Žvenketanje mečev in peketanje konjskih kopit je donelo na njegova ušesa in temno oko se mu je žarilo.

»Kaj pa delaš, Janez?« ga potrka nekdo na ramo.

Bil je stari sosedom gostač, ki se je vračal domov.

»Ali ne vidiš, da tvoje ovce hodijo po zelniku; le čakaj, kaj bodo oče dejali.«

Pastir poskoči in žene molče svoje ovce domov.

»Pa si že spet cel dan v žerjavico gledal, šentani fant, in pustil ovce, kamor so hotele,« ga sprejme stari in žuga s cepom, ki ga je ravno obrezoval pred hišo sede.

In tako se je godilo mnogo let; pastir je ležal na zelenem pašniku in sanjaril. Sosedov France, ki je v mestu študiral, mu je bil prinesel neko knjigo in to je bral sedaj dan na dan. Bila so v njej razna popisovanja tujih, neznanih dežel, in kadar je bral bore pastir o krasoti onih krajev, širilo se mu je srce in romati bi bil hotel čez hrib in plan, le naprej, naprej za potokom, za reko, ki se izteka v morje, in tja čez daljno, globoko morje, naprej, le naprej. Sam ni vedel, kaj ga vleče, ni vedel, po čem hrepeni, in kadar je zvečer ležal v senu v hlevu, mu je prinašal hladni večerni piš odmev fantovske pesmi, ki je donela za vasjo, zjokal se je tako bridko; pa vendar je bil srečen, neznanu srečen v bridkem joku — pa zakaj? Tega ni vedel.

To je bila roža, ki je vzrastla na skalnem, samotnem robu, roža poezije — katera pa je pogrešala skrbnega vrtnarja, ki bi jo bil presadil venkaj v široki, daljni svet.

Leta so potekla, iz fanta postal je mož; navaden kmetski gospodar, ki dela od zore do mraka, ki se muči z žuljavo roko, da prisluži sebi in svojim živež.

To je megla, ki pokriva s svojim morilnim plaščem divno rožo. Nekoč sem ga srečal moža, ko se je vračal s sekuro na rami iz gozda. Pri potoku je postal in gledal s svojim temnim očesom v bistre valčke.

»Kajne, gospod, ta voda teče dalje, dalje v reko in dalje, dalje v morje?« je dejal z zamolklim glasom.

»Ko bi mogel človek tako hoditi.«

To je bil spomin iz pastirskih let.

Nem sem šel zraven njega in nem sem si ponavljal globokočutene besede:

*O Vrba, srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
da b' uka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bila, golj'fiva kača!*

Bodi zadovoljen mož s svojo usodo; kdo ve, kako bi ti bilo, ako bi se bil tvoj pot med svet zavil.

Pa tožno se mi je vendar storilo za lepo divjo rožo, ki nepoznana, neobčudovana vene na nerodovitnih tleh; krog nje raste mah po skalovju in pritlikavi borovec se plazi po razpoklinah.

NADEPOLN

Jaroslav Podgolovski je bil eden tistih, o katerih pravijo, da so nadepolni mladeniči. Tega pa on sam do svojega osemnajstega leta ni vedel in niti drugi. Ko je bil, seveda ne po svoji zaslugi, dospel do tistih let, katerim Nemeč daje karakteristično ime »Flegeljahre«, propadel je njihovi bridki usodi, katere se nas je še malo »izobraženih« bornih zemljanov rešilo: jel je pesmariti. In ko je bil ugledal utripajočega srca prvi svoj »opus« tiskan, dvignil je svoje poetično obličje za celo ped više, hodil trdo, kakor bi bil kol požrl — drugi so dejali, da to zaradi utrudljive ježe na Pegazu — govoril malo in to v nekakem sentimentalnem glasu — kajti stalo je črno na bellem v »Novicah«, da je on — namreč Jaroslav Podgolovski — nadepoln mladenič.

Pravo njegovo ime je bilo sicer: pohleven Miha Maček, a zaradi skromnosti in mrzlega glasu tega priimka izvolil si je gori navedeno — rojstvena hiša njegova je bila pod Golovcem — skrbel je pa sam za to, da so ljudje, brigajoči se za razvitek našega slovstva, znali, kdo se skriva za ono odejo.

Jaroslav je stal na lestvi do prvaštva v pesništvu — seveda stoprav na prvem klinu — a kaj dé to — s klina na klin se urno pride in marsikdo, ki že stoji na vrhu, ne ve, kako je tja došel.

Iz hvaležnosti do prvih spoznavalcev svojih zmožnosti se je naš junak ravnal dolgo časa po pravilih Prešernovega pisarja; a lepega pomladnega dne, ko je utripala v radosti vsa narava, je obsenčil tudi njega nekakov »liberalen« duh v idealnem obrazu boga Amorja — in nadepolnost Jaroslava Podgolovskega je visela na lasu in še ta ... pa povejmo raje, kako se je vse to vršilo.

Kakor smo že omenili, bil je Jaroslav doma v mestu, in mnogokrat mu je trla boleost srce, da mu ni dano uživati poezije in prijetnosti življenja na kmetih. Ko je torej nekega jutra v postu prav melanholično prebiral Horacijev: *Beatus ille, qui procul negotiis* — naš junak je bil tedaj še osmošolec — se odpro vrata in pismonoša mu poda list, katerega prebravši, Jaroslav veselja kvišku poskoči, kajti tu je bilo zapisano, da bode stricu Matiju prav prijetno, ako hoče stričnik Miha — ali kakor mu tu pravimo Jaroslav — s katerim se že dvanajst let videla nista, prihodnje velikonočne počitnice na stričevem posestvu prebiti.

To posestvo pa je bilo v lepem kraju na Dolenjskem in vinogradi, ptički, zlato sonce, »bleda« luna, šumljanje vodá — vse, oj, vse se je medlo po Jaroslavovih možga-

nih. Jel je strica Matija ko mecena slovenskega slovstva čislati — kajti koliko pesmi se bode dalo »skovati« v krasni naravi!

Teden pozneje, na cvetno soboto, že vidimo našega junaka peš potujočega na Dolenjskem zaviti z glavne ceste na stranski kolovoz, po katerem je velel kažipot proti vasi — bivališču dobrotnega strica Matija.

Bilo je že pozno na popoldne in zahajajoče sonce, ki je zlatilo bližnje vinske gorice, je navduševalo Jaroslava tako, da je sedel kraj pota na leseno ograjo in v svoj, vedno ga spremljajoči pesniški dnevnik zapisal začetno vrsto bodoče pesmi:

Oh, ti zlato sonce!

A ker rime ni mogel najti, je preložil navdušenje in nadaljevanje — in četrť ure pozneje ga najdemo že na stričevem domu.

»Bog te sprejmi, ljubi Miha,« pozdravlja stric, prileten mož prijaznega obraza, svojega žlahtnika, »kako si zrasel; pa kaj vruga si tako kuštrav,« nadaljuje smeje se.

Revež Miha ne ve odgovora, kajti dolge lase je nosil le zaradi »poezije« in ker je čul, da je taka noša poetu neobhodno potrebna. —

Da bi torej strica odpravil od takih nerodnih vprašanj, zahvali se prav iskreno za prijazno povabilo ter povprašuje po teti in sestrični, na katero se le spominja, da

sta se bila pred dvanajstimi leti v Ljubljani zaradi hrušk skregala.

»Obe sta v vinogradu pri delavcih; prav veselili sta se, čuvši, da nas boš obiskal. Posebno Franca te že željno pričakuje. — Sedaj se malo počij; tu imaš sobo pripravljeno — le odloži. Jaz moram še malo v hlev, ker imam ravno novega hlapca in ta je še precej okoren.«

Tako rekoč, stric odide in pusti Jaroslava v prazni sobi, njemu odločeni.

»Franca me željno pričakuje,« je dejal, »dekle mora odraščeno biti« — tako sklepa po sobi gor in dol stopa je naš poet in nekakov čuden čut se ga polasti, kakor da se trivialne primere polastim — mačke, ko hodi okoli vrele kaše.

Zdrami ga dekliški glas z dvorišča:

»Oče, ali je Miha že tukaj?«

»Je, je, v sobi počiva; le gor pojdi, Franca, popraševal je že po tebi.«

In dekle skoči po stopnicah ter odpira vrata v Jaroslavovo sobo.

»Dober večer, gospodična Franca,« oglasi se plašno naš junak.

»O, kaj me hočeš vikati?« se smeje, mu roko daje deklica, kakih sedemnajst let stara, rdečelična in lepo raščena kakor jelka, »pa še gospodična! Saj nisem iz me-

sta. To je lepo, da si nas obiskal; saj je v Ljubljani mnogo prijetneje nego pri nas in vendar si prišel.«

»Oh, Franca, to ni res, tako lepo ni pri nas. Tu imate ptičke, ki vam pojo cel dan, po gozdu vrši veter take skrivnosti skozi zelene, košate vrhove in po dolini šumlja bister potok — to je krasno, to je navduševalno!«

»No, veš kaj — vetra celo nimam rada; potok pa za drugega nima nič prijetnega nego za otroke, ki lovijo ribe in rake po njem. Ne vem, od kod jemlješ vso krasoto,« odgovarja ustna zategovaje Franca.

Jaroslav zopet ni vedel, kaj bi dejal, a teta, ki sedaj pristopi, ga reši iz osupnjenosti, v katero ga je bil spravil dekletov odgovor.

Vsi trije gredo dol, kjer se jim še stric pridruži, ter se dejo v lopo na vrtu, razgovarjaje se o navadnih stvareh.

Malo pozneje pride še nekdo, katerega vsi domači prav prijazno sprejmó; bil je sin bližnjega soseda, bogatega posestnika in starega prijatelja stričeve rodbine. Klicali so ga Pavel in, ker je bil nekaj študiral in se tudi malo po gosposko nosil, pritikal so imenu tudi besedo »gospod«.

Ta gospod našemu Jaroslavu ni bil nič prav povšeči. Kakor je posnel iz razgovora ž njim, je bil sicer čisto pošten in pameten fant — a Jaroslav je pogrešal na njem ono poetično izoliko, katero bi moral po njegovih mislih vsak količkaj izobražen človek imeti.

Tudi se mu ni dopadlo, da se je Pavel proti Franci tako po domače obnašal.

Ko je prišel Jaroslav po večerji v svojo sobo k počitku, dolgo ni mogel zaspati. Franca, Pavel, stric, teta, gozdovi, poezija, to je bila sodrga in še v sanjah je govoril melanholično: »Oh, ti zlato sonce«, pa rime tudi sedaj ni našel.

Drugega dne — pa kaj bomo mučili potrpežljivega bralca s popisom — kako je hodil Jaroslav pesmarit »tja v temni gozd«, »k šumljajočemu studencu«, »pod vršče vrhove« in v enake praznične kraje — povejmo raje, da je bil, prej ko je sonce zašlo trikrat za daljno vinsko pogorje, strašno — zaljubljen v svojo sestrično Franco.

In akoravno se je bil do tega trenutka strogo ogibal vseh »erotičnih« poezij, propadel je vendar sedaj nemili usodi — ter zapustil »očaka Triglava« in »deročo mater Savo«, pustil speče Slovence in razne svetnike božje, katere je opeval. Sedaj mu je le Franca polnila srce, in ker mu to ime ni bilo dosti mehko za miloglasne kantate, spremenil ga je v »Franja«. »Oh, Franja!« je zdihoval, »oh, Franja, ljubim te,« je pisal v svoj dnevnik.

Koder koli je srečeval deklico, za katero mu je bilo srce in pesniška žila, povsod in vedno je napeljeval pogovor na »krasoto življenja« in njega slast v poeziji. Pa kako bridko ga je prešinilo, ko ga je dekle, praktično

odgojeno in brez razuma za njegovo posiljeno sentimentalnost, ki je bila že tako ozko prirastla k njegovi naturi — smeje se odvrtačevalo od neslanih sanjarij s kako »naivno« opazko. Revež, ki ni vedel, da se za naivnostjo skriva razum in da ga Franca, dobro poznavajoča njegovo bolezen, odvrtača le iz bojazni, da ne bi kdaj pograbil priložnosti ter odkril svoje želje in hrepenenje.

Pa naposled je Jaroslav vendar sklenil tej reči do tal priti. Opazil je, da hodi njegova Franja skoro sleherni popoldan, kadar se je bil stric ulegel k navadnemu popoldanskemu počitku in je imela mati doma z deklami mnogo opravila, čez vrt na gosto z drevjem obraščeni holm, kjer je pod staro bukvo stala lesena klop — prav prijeten kraj sredi vesele pomladi, ki je krog in krog vabila mlado zelenje iz ogrelih tal. Jaroslav ni vedel, kaj počenja Franja tukaj, pa sklenil je, jo danes pričakovati in ji razodeti svoje bolesi; zmage je bil fant skoro gotov, saj je bilo dekle vedno tako prijazno proti njemu.

Že pol ure je sedel Jaroslav gori pod bukvo v razne misli utopljen ter pripravljaj se za prizor, v katerem je hotel on glavno osebo igrati; — kako lepo in navdušljivo bo govoril, kako mehko in topeče bo zaklical njeno ime: Franja!

»Pa glej, že gre! Srce, mimo bodi! A čakaj, za sedaj se skrijem raje in potem pristopim.«

Tako rekoč, se vda trenutni bojazni ter vstopi v grmovje za bukev.

Franca pride počasi po poti gor in nekako nemirno okoli gledaje sede na klop.

»Ali čuti, da sem tukaj? Morda me pričakuje,« ugiblje skriti Jaroslav. »Kako je lepa! Črni lasje in črne oči in pa ta vitka rast — oh, ti zlato dekle, kako te ljubim! Sedaj sedaj stopim predte in ti razodenem svojo strast. Pa kaj gleda tako okoli? Ko bi me ugledala? Ne, jaz moram k njej — k njej —« pa zakaj mu je zastala noga in zakaj mrmra srdit to nepoetično kletev: »Da bi ga hudič! — Ta nerodni štokljež, kaj hoče tu? Vse mi je —«

Jaroslav ni nič več mislil in nič več govoril, kajti prizor pred njim je storil, da je stal kakor skala in gledal da — samo gledal.

Od druge strani namreč je bil prišel oni »nerodni štokljež«, kakor se je zljubilo srditemu Jaroslavu ga označiti — sosedov Pavel, in Franca mu je hitela z veselim vzklikom naproti.

»Ali si vendar tu, ljubček moj!« In gorak poljub je končal srčni pozdrav.

Poslušalec za bukvo je stal in gledal. Čutil ni nič, nego da je strašno goljufan in nesrečen.

»Pa ti, nebeška poezija, ti mi še ostaneš!« je vzdihnil resignirano, »čuj, čuj, kaj se zgovarjata!«

»Zakaj te sinoči ni bilo k nam, Pavel?«

»Opraviti sem imel! Kaj si počela? Ali ti je Miha spet kako pesem deklamiral?«

»Oh, ti ne veš, kako je ta človek siten. Jaz vedno mislim, da mu malo možgan primanjkuje. In kako lazi za menoj, da se ga ne morem ubraniti. Včeraj mi je neko pesem bral, ki jo je o meni skoval. Če mu še ne manjka koleščka v glavi, ga bo pa kmalu izgubil.«

»In pa o Triglavu in o Savi — ali o teh nič ne poje?«

»Oh, kaj pa, na stotine jih ima in vedi, oni Jaroslav Podgolovski, čigar pesmim smo se že tolikrat smejali, to je naš Miha.«

»On je to! — Vendar sem mislil, da je bolj pameten.«

»Pa dejal je, da bo kmalu še več pesmi na svetlo dal.«

»Bog mu greh odpusti, jaz mu ga ne bom!«

»Zdaj pa pustiva tega trapa; morda se bo še spametoval; povej mi raje, Pavel, kaj si danes počel!«

*

Pozno zvečer je že bilo. Lepa pomladna noč je prepregla s svojim pajčolanom mirno zemljo, brez števila zvezdic se je lesketalo na širnem nebu in odsevalo v potoku, ki je za nizkim holmom pomikal svoje valove v rodovitno ravnino.

Kraj potoka na obrežju pa je stal naš Jaroslav in srdito je dvigal roki kvišku ter prisegal k vsem bogovom, da nikdar več nobene pesmi ne bo skoval in da hoče biti

zopet Miha Maček in nikdar več ne Jaroslav Podgolovski.

Pred njim pa je švigal plamen in vanj je metal Miha vse svoje pesmi — vso svojo ljubezen.

Vetrič je zapihljal in pepel je padel v vodo; po vodi pa je splaval dalje — dalje — dalje —

Kam? To je premišljeval tudi Miha in to je bil zadnji poetični sen nadepolnega mladeniča.

NA STAREGA LETA DAN

Sneg po ravnem polju, sneg po gozdnatih dobrih, sneg po gorah in holmih; — prijatelji pa sedemo krog mize, na katere sredi puhti iz široke posode prijeten duh silvestrove pijače.

»Bog daj srečno novo leto! Pereat, pereat staro s svojo srečo in nesrečo — kralj je mrtev — živio kralj!« Polne kupice trčijo skup, da zadoni krepko v krogu, in z dvanajsterimi udarci, ki jih bije zaspana ura na steni, je pokopano — leto, celo leto.

Ves trud in vse muke, vsa žalost in vsa radost — vse je bilo in sedaj pričenjamo na novo stari pot, z novim, mladim pogumom stari boj. In pri vsem tem in zbog tega polastuje se posameznika vajeni pesimizem, katerega korenika tiči v starem nihilističnem principu: da je vse puhlo in ničevno.

Saj se upogibajo nebrojne zvezde, pri katerih večnem svitu prisegajo ljubeča srca neomahljivi postavi, ki se zove minljivost. In vseh teh svetov, ki tekajo neskončna pota v vesoljstvu, vseh teh nekdanj ni bilo; pomikale so se meglene skupine po neizmernosti in iz njih nastali so v

milijardah in milijardah let svetovi, kakor jih vidimo v svetli noči lesketajoče po nebesu.

Poteklo pa bode zopet tisoč in tisoč milijonov let, ko ne bode nas ni naše lepe slovenske domovine ni našega okroglega sveta, na katerem se bojuje zemljanov trpki rod, ni našega sonca ni poetov, da bi mu peli slavo in čast vse se bode zopet sukalo v neskončni megleni skupini in pričelo znova stari, naravni krogotek.

To se je godilo pred nami, godi se okrog nas in godilo se bode za nami; mi pa sedimo pri hrastovi mizi in trkamo s kupicami, da žvenketajo in doné; nad nami pa bije ura enakomerno, dolgočasno, kakor vsako noč, in mi kličemo: živio — živio; Bog daj srečno novo leto!

Kako resničen je izrek: Človek je podoben zobu na strojevem kolesu; dokler stori svojo dolžnost, ga puste na mestu; a nihče mu ne privošči hvale. Ko se pa skrha in ne opravlja več svoje naloge, ga izlomijo in vržejo v stran.

Od tod izvira tudi moderni, neplodni pesimizem. A ravno istina tega izreka bi nas morala tirati k delu, k neumornemu delu, vsakega v svojem krogu. Malo, malo let je minilo, odkar je pri nas pognalo narodno življenje svoje drobne kali, in vendar so postale močne korenike iz njih. V dvajsetih letih je storil slovenski rod korak, kakršnega ni storil noben rod v tako kratkem času.

In danes je zopet leto za nami, celo leto s svojim trudom in s svojim veseljem. Radostni pokopujemo stari-kavega moža in radostni pozdravljamo dete, ki se nam bliža v jasnem svitu trdnega, jasnega upanja.

Ko sedimo nocoj prijatelji vkup za okroglo mizo in trkamo z žvenketajočimi kozarci, nazdravljamo s krepko nado novemu, plodnemu delu ter dajemo slavo minulim trudapolnim uram: Kralj je mrtev — — vive le roi!

BUJANOV MATEJKA

Sredi pašnika so sedeli trije otroci, pastirčki. Mihec, najstarejši izmed njih, rezal je vrbovo piščalko in štiriletna sestra je pazno gledala nož in les, težko pričakovaje, da bode delo gotovo.

Zraven njiju pa je čepel petletni dečko; Matejka so ga klicali.

Ko bi imel pipec, urezal bi si tudi piščalko; a ubogi ga nima.

»E, vrag, spet se je strla,« vzklikne Mihec in vrže vrbov klin v stran.

»Daj meni nož, jaz jo bom naredil,« prosi Matejka.

»Daj mu, daj,« prigovarja Anička, ki bi rada imela piščalko.

»Kaj boš ti! Kupi si ga,« odgovori jezno Mihec in vstane iskat si druge šibe.

Matejka je zopet pobesil glavo in jel s svojim bičem mlatiti po tleh.

Mihec ni mogel narediti piščalke; vsaka se mu je strla; vrbova koža še ni bila dovolj mežêna.

Medtem je postalo mračno in vsi trije so gnali živino domov.

Bili so Bujanovi otroci. Mihec in Anička sta bila »domača«, Matejka pa tržaški najdenec, ki ga je vzel Bujan, da bi imel pastirja.

Prišlo mu je to na misel, ko je šel nekoč s svojo ženo v cerkev k zgodnji maši.

»Veš kaj,« dejal je tedaj, »jaz pojdem v Trst po otroka; denar bomo dobili zanj, ravno za mali davek bo, potem ga bomo imeli pa za pastirja.«

Kmet ne premišljuje dolgo in tudi Bujan ni premišljeval. Čez par tednov je imel Matejko v hiši, gori za pečjo, od koder je stoprav prišel na tlak, ko je začel po malem kobacati okoli stolov.

Pravo ime njegovo, ki je stalo zapisano v bukvicah, s katerimi je šel gospodar vsako leto enkrat v komisijo po denar, je bilo: »Matija Marotti«, pa na vasi so mu rekli samo: Bujanov Matejka.

In kadar se je napotil hišni gospodar v omenjenem smislu h gosposki, takoj so napravili Matejko v praznično obleko, ki ni bila njegova, obuli so mu čevlje in dobil je velik kos pogače v žep, češ da vidiijo gospodje, kako dobro se godi gojencu. Ko sta pa prišla zopet domov, oblekel je Matejka svoje raztrgane hlače, pogače tudi ni bilo več, namesto nje pa majhen kos črnega kruha.

To je bil najlepši dan v letu.

Godilo se mu ni slabo, stradal baš ni; pa belega kruha je dobil samo enkrat leto in dan.

Tako je bilo do dvanajstega leta. Do tedaj je dobival Matejkov oče plačo od gosposke. Potem pa si baje mora vsak tržaški gojenec sam prislužiti živež.

In tudi Matejka je šel k sosеду za pastirja. Služil je na leto par prtenih hlač, par čevljev, kamižolo in suktnjo in dva goldinarja kapitala.

Zadovoljen je bil; »doma« pri Bujanovih ga niso več potrebovali; bilo je domačih dovolj; tukaj je pasel poleti; pozimi pa je za pečjo sedel, turščico luščil in slamnate kite plel.

Kdo je bil njegov pravi oče, kdo mati, to mu ni bilo mar. Slišal je, da so ga »iz Trsta« prinesli, in Trst je bil baje veliko, veliko večji nego vas, kjer je bil sedaj; kdo bo torej tam očeta in mater iskal. In tega Matejka tudi nikdar ni premišljeval.

Ko je dopolnil osemnajst let, šel je k drugemu sosеду za hlapca služiti. Tu je imel že več; čevlje do kolen, hlače na irh, dve koteninasti srajci in dvajset goldinarjev »lona«.

Sedaj pa je zahajal tudi že med »fante«; z zasluženi denarji je plačal parkrat na leto nekaj bokalov in zato so ga domačini trpeli med seboj; on je bil sicer »tržaški«, pa da je le — plačal.

In celo svojega dekleta je imel tudi kmalu; kaj bi ne, čvrst fant je bil in na kmetih, kakor povsod, velja vrh tega pesem:

*Moj ljubček si bil,
moj mož pa ne boš.*

Prišel je k vojakom, čez par let pa nazaj, in njegovo dekle še ni imelo drugega fanta.

In zato sta se zopet »rada imela«.

Saj ona je bila Bujanova Anička, on pa »Bujanov« Matejka, in ljudje na vasi so celo govorili, da ga utegne stari Bujan vzeti za zeta.

Pa stari tega ni storil.

»Tržaškega mi za hudiča ne boš jemala,« dejal je in čez nekaj tednov je imel drugega ženina, v sledečem pustu je bila pa poroka in svatba.

In ko so na podu pri Bujanovih plesali, sedel je Matejka v gostilni sam in pil »žgano vino« in hudo, oj, hudo mu je bilo pri srcu.

Drugega dne pa je šel v sosednjo vas služiti. Leto je teklo za letom, Matejka pa je služil. Ob nedeljah je sedel pri »fraklju« ali bokalu, v delavnikih pa je oral, sejal, vozil in drva sekal — za druge ljudi.

Saj to je navadna usoda — to je gorje.

Tako je postal star hlapec; — hlapec na stare dni. In ljudje so rekli: ta je pijanec.

In nekoč so sekali v gozdu veliko bukev. Drevo, podsekano, se nagne ter počasi pada.

Eden izmed sekačev zakliče: »Matejka, beži, beži!« Ta Matejka pa je bil star in počasen.

Drevo ga je ujelo in pobilo.

Taka je usoda na tem svetu: v čevljih spočet, v čevljih umrl!

Čez tri dni so ga pokopali — brez joka, brez solz.

Njegov zadnji gospodar je dal staremu mežnarju sedem grošev, da je uredil grob in po vrhu iz belih kamenčkov sestavil črki B. M. in križ med njima.

To je pomenilo: Bujanov Matejka. Kdo ve zanj?

POMLAD

Pa pravijo, da je to norost!

Z rameni migajo in zaničljivo pogledovaje govore, kako da je to neumno, veseliti se rumenih trobentic in cvetočih jablan, radovati se pri žvrgolenju škrjančevem in ukati v jasno ravan, kjer širi in razteza gorki jug zelene prekopnje.

Menijo, da je to otročje početje, veseliti se nove pomladi, in kvečjemu početje nezrelih poetov, katerih vsakemu velja: »kdor pevcev peti kaj ne ve, od letnih časov kroži«.

In vendar jo vedno čuješ to večno pesem, ki jo vzbuja nova pomlad leto za letom, kadar se raztaja bela odeja po holmcih in južni veter pokliče na dan nežne trobentice po sončnatih brdih.

In nekateri ljudje pravijo, da je to norost!

A ne le to, ne le one bele marjetice, ki odpirajo jutrajnemu soncu svoj cvetni obraz, ne le oni bezeg, ki cvrči in žvižga po vrbovih, z mladimi popki obsejanih vejicah, ne le oni mladi mož, ki ide po travniku v gorki, južni sapi, v jasnem sončnem svitu, vesel te nove lepote, tega novega življenja; — tudi beli obrazek dekletov in svit

njenih oči in tudi vse to, čemur pravijo »ljubezen«, vse to je norost.

*Saj govore, da čas je prematerialen
za pesmi, ki ljubezen ino ženski kras slavijo;
da tisti človek je le ženialen,
kogar svetovne borbe navdušijo.*

Pa to vendar ni res! Le poglej ga, starega, poštenega očanca, naj bo že čevljar ali krojač, pisar ali mož, ki se uvršča v dietne razrede, kako sname popoldne kake pomladne nedelje svoj najelegantnejši klobuk s police in koraka za svojima hčerkama z materjo pod pazduho ven iz prašnega mesta na kmete, kjer pod senčnim kapom še leže zadnji ostanki belega snega in kjer ob gozdovem robu moli divji žafran svojo glavico kvišku izpod listja. Saj pravi Heine:

*Philister im Sonntagsröcklein
spazieren durch Wald und Flur,
sie hüpfen und springen wie Böcklein,
geniessen die schöne Natur.*

Naš mož ne mara sicer poetov, on je praktičen materialist, on tudi ne skače in se ne preobrača, kakor pravi navedeni pesnik v svoji hudobni primeri, a naš filister je vendarle vesel gorkega sonca in pevajočih ptičkov in njegova radost mu vzkipi do vrhunca, ko se usede v

gostilno k poliču vina. Da, poliček vina v kmetski gostilnici popoldne prve pomladanske nedelje — to je radost — ne samo filistrska — to je poezija — tudi ne samo filistrska.

In kmet, največji realist po poklicu svojem — ravno tako jo praznuje to novo veselo pomlad. V delavnik zapreže svoja konja in reže dolge brazde po mehki zemlji; to mora, saj pravijo v narodni pesmi, da bi bilo čudno na svetu,

*Ko bi ta »paver« ne bil,
kdo bi sejal, kdo bi oral,
kdo bi to trto sadil?*

Ko pa v nedeljo odvabijo zategnjeni glasovi farnih zvonov h krščanskemu nauku, sede naš kmetič pobožno pod prižnico, poslušá nauk, kako je treba pametno ravnati v tem življenju ter umikati se kosmatim kreppljem peklenščkovim, in pomoli potem pri litanijah še tri očenaše za dobro setev in žetev, za ugodno pomladansko vreme; po zadnjem žegnu pa, ko je zadostil Bogu in fajmoštru, ukrene počasi na drug kraj, kjer itak »Bog roko ven moli«, in tam pri »zlati kaplji« praznuje med sosedi prvo pomladno nedeljo.

In fantje! Ti šele vedó, koliko je vredna gorka južna sapa, ki jo prinese mali traven, in kako krasna je »mehka pomladna noč«!

*Lehké nogé, lehko srcé
tako k dekletu v vas se gré!*

Brkov France za to dobro ve; saj je sinoči se poplazil tiho za domačim plotom, skočil čez stezo in po nekoli-ko trenutkih stal pod njenim oknom, kjer ga je »ona« čakala.

Dolgo je bil pod njenim oknom, pri njej, in ko je šel, ji je stisnil nekaj »odpustkov« v roko, ki jih je bil davi kupil za dva krajcarja pri farni cerkvi. In ona je brala pri luninem svitu listič, ki je bil prilepljen »odpustku«, in tu je stalo:

*Na sred' moj'ga srca
stojita mlina dva,
druz'ga nič ne delata,
kot ljubezen meljeta.*

Trikrat je prebrala listič, potem pa sladko zaspala in sanjala o mlinih, iz daljave pa je odmeval Francetov spev:

*Al' me boš kaj rada imela,
ko bom nosil suktnjo belo?*

Ljudje pa migajo z rameni ter pravijo, da je to norost.

Četrtek je bil lep dan. Po mestni promenadi je hodila mlada, lepa gospa in pri njej na eni strani njen mož, na drugi tanek lajtnant.

»Kako lepo je danes; pa sonce že pregorko sije,« je dejala in obrnila se proti možu.

»Da, da, prav nadležno bode to vreme postalo,« odgovoril je on.

»In mi bomo morali eksercirati in prah požirati,« je nadaljeval tanki lajtnant možev odgovor.

In gospa je vzela svoj pihalnik in ga zastavila proti soncu.

In vsi trije so dalje promenirali ter govorili o vročini, o prahu, o dolgem času — nad njimi pa je sijalo pomladno sonce.

MOKRA POEZIJA

V početku je bila zemlja pusta in prazna in duh božji je plaval nad vodami.« Tako pričenja najstarejši pisec svojo velikansko pesem, v kateri pripoveduje zgodovino prvih dob človeškega življenja, in ta mokri početek si ohranja svoj izdatni vpliv v vseh sledečih dogodljajih, po katerih veje vsaj le nekoliko vesele ali tožne poezije. Mokrota, bodisi kakršna koli, je vendarle pogoj vsakega bitja in brez nje hira in vene ter gine vse, kar je namenjeno živeti. Ali je treba naštevati stvari, katerih bi ne bilo, ko bi vode zmanjkalo? Ali je treba poudarjati nasledke groznega dogodka, ko bi izginila naenkrat vsa mokrota iz tega bornega sveta? Pa čemu tako daleč segati, saj bi bilo že dovolj strašno, ko bi poteklo vse vinice iz širokih sodov in ko bi neusmiljena phylloxera vastatrix udušila nakrat vse trte po goricah, po katerih se sedaj rodi in zori ta kaplja, bodisi »lacrimae« — ali »cviček« imenovana. Mokrota, bodisi vodena ali druga, mokrota je pogoj vsega življenja; ona, ki nas rodi in redi, ona je, ki nas budi in veseli — in to kljub vsem učenim prirodoznanstvenim in filozofičnim razpravam.

Kako hvaležno bi bilo pisati filozofijo mokrote ter podpreti ta novi nauk z izglednimi fakti vseh časov in narodov. V to bi služila imena, slavna in glasovita, sveta in nesveta, kraljeva in beraška, in vsi, kolikor bi jih poklical za svedoke, vsi bi pričali resnico te nove filozofije. Mogoče, da imamo tudi mi kakega svedoka, pa žalibog, svet se dandanes ne bavi več z modrostjo in tako se pogubi marsikaka misel in beseda, ki bi zaslužila boljše usode.

A jaz se nikakor nisem namenil, govoriti o oni mogoči novi filozofiji. Stvar je prevažna, da bi jo človek smel tako hitro in mimogrede obdelavati, in končno bi me še kdo nasprotno umel ter dejal, da je vse vkup neumnost; to je pa jako delikatna reč, torej se je raje ognimo.

Namenjen pa sem govoriti o drugi stroki, ki bi se smela imenovati del omenjene velikanske razprave, namreč o poeziji mokrote, ali bolje rečeno, o mokri poeziji.

In zato se vrnimo k staremu Mojzesu ter odprimo še za malo časa njegovo knjigo. Lejte tu očeta Noeta! Star je postal in miren. Saj je mnogo se trudil in boril, ko je plaval v svoji velikanski barki petnajst sežnjev nad vrhovi najvišjih gora ter tožno pogledoval, kdaj mu bode Bog poslal znamenje, da je zemlja zopet suha; in ko se je to zgodilo, razposlal je vse živali, katere je ohranil pri

življenju, ter prepustil njim in svoji družini skrb, kako se bodo zopet pomnožili.

On sam je vzel leto za letom svoje kmetško orodje ter čistil in prekopaval sončne gore, kamor je zasajal žlahtno trto. In ko je bil truden, je užival sad svojega dela in »pil je naprej« — »lih kakor mi ga pijemo zdej«! — Glejte, to je mokra poezija. —

In mnogo, mnogo let pozneje je živel v razuzdanem mestu Sodomi pobožen in pošten mož, Lot mu je bilo ime. Tega je Bog obvaroval v občni pogubi, ki je zadela ono zlobno mesto, in ga pripeljal v druge kraje, kjer je tudi rasla vinska trta. Mož je pokušal nje sad, pa preveč pokušal, zmotil se je — in hudo zmotil, kakor pravi sveto pismo.

Pa še Heine je našel v tem dogodljaju toliko poezije, da se je malo po svoje ponorčeval z borim Lotom ter povedal, da mož tudi v Abrahamovem naročju še — vedno pokušá.

In to je tudi nekoliko — mokre poezije.

Pa ne samo oni očetje, katerih potomci dandanes kljukastih nosov prepotujejo ves svet, tudi oni slavni očaki, nad katerimi se je širilo jasno nebo helensko, obrajali so to mokro poezijo in v trojanski vojski darovali obilo mokrote svojim bogovom in grlom. In tudi narod, ki nam je v svojem pravu zapustil najlepšo in najboljšo oporoko, tudi ta je navzlic vsej suhi praktični

juristariji vrlo čislal mokro poezijo — in pil je tisti, ki ga je trl mraz v Pontu, in pil je oni, ki je »dulce et utile« veleval.

Mokre poezije mož je bil sigurno i največji srbski car Dušan v onem od mokrega vina navdušenem trenutku, ko je, kakor se v srbski narodni pesmi po Vuku pravi neizmerno modro:

*Čujete li, sva srpska gospodo!
Vino piti, a ne opiti se,
nit' je bilo, niti može biti. —*

Filozofija naša in srbska in vsega sveta in slovanska! Da, slovanska! Kajti ko je *Staroslovenec* veliki ruski Vladimir častitega staroslovanskega boga *Peruna* (po Levstiku očeta naših Pircev, Percev, Perkov, ki imajo najbolj stara imena) v vodo Volgo vrgel in so mu kristjanje, judje in mohamedanci vsak svojo vero ponujali, zapodil je Vladimir muslimana zato, ker njegova vera prepoveduje to, kar Slovan ljubi, rekel je namreč: »Vesèlije je Rusu *vino piti* i svinjetino jesti«. I še dandanes je Rusu in vsakemu Slovanu »vesèlije« piti vino ali pa »vodko« ali rakijo — kar je mokro.

In čemu bi hodil po daljnem svetu ter iskal po starodavnih časih častilce mokre poezije; saj jih je blizu dovolj, umetnih in naravnih, navdušenih in molčečih.

*Kdor ne ljubi petja, bab in vina,
ostane žive dni neumna ž'vina.*

Naš kmetič sicer ne ve tega pregovora in ko bi vedel, kdo ga je prvi izgovoril, bi se tudi ne zbal, saj se po lastnem izreku in po Abrahama à santa Clara hudiča ne boji, pa vendar se povsem ravna po njem, a ne po hudiču, temveč po pregovoru, samo da še malo pobožnosti pritisne ter pravi:

*Bog oče je ustvaril
visoke goré,
jih s trtjem zasadil,
da vince rodé.*

*Zdaj pa ga pijmo
en glažek al' dva
v imenu očeta,
s'nu, svet'ga duha.*

Ali pa jo drugače zavije:

*Le brez skrbi pij to vince,
da le pijan ne boš,
saj ti Jezus ne zameri,
če korajžen boš.*

In da petje ljubi, kdo bi tega ne verjel. Saj zmeraj žvižga in poje ter uka, da se razlega z dola v goro in nazaj. —

In babe? — Oh, to je pa čudna stvar. Dekleta ima rad čez vse — bab pa ne mara. »Baba je hudič,« pravi, kadar sedi v krčmi pri vinu ter se domisli, da ga starka doma čaka, jeznega, hraščenega obraza in nohtenih prstov — da, baba je hudič! — In ona se je tudi malokrat v poezijo izgubila; kako zabavljivo še najdeš, kakor:

*Kdor je lep, kdor je mlad,
noče jih — starih bab,*

— drugod pa jo iščeš zastonj.

Pa dekleta? Oh, tu je poezija doma, tu, kjer je »slamnata streha — lesen rožanc«, — da, tu je njegovo dekle, ki

*Ima kratke rokalce
pa bele roke
pa kodraste lasce,
k' se spletat ne hte;*

in tega dekleta je:

*Brez bel'ga papirja —
brez tinte črné
zapisal v srce!*

In kako ponosen je včasih naš fant, ko pravi:

*Pa una, pa ta
za mano štoklja,
pa una, pa tista
za mano pritiska.*

In ona resignirano odgovarja:

*Rada bi ga imela,
pa ga ni,
s trte bi ga zvila,
pa se ne st'ri. —*

Kadar pa gredo na vas trije, štirje, vstopijo se na kak vogal, oklenejo okoli vratu ter krepko zapojó tja v »meko noč, pomladno noč«:

*Ljubica jokala
solze je tokala,
slišala to,
da več moja ne bo!*

Pesem odmeva od bližnjih holmov in glasno ukanje, ki jo sklepa, dobi odgovor od severa in juga, od vseh strani.

Ljubica pa leži doma in čuje znane glasove in popeva morda tiho sama zase:

*Vse rož'ce bom potrgala,
bom pušlic naredila
za lep'ga svoj'ga ljubčika,
ki ga bom zapustila.*

Morda pa ni sama, nego on je pri njej in, ko se daní, ji pravi: »Uže se dela beli dan, daj mi čevlje, da grem dam.«

Saj to je morebiti najbolje; sicer je še mogoče, da pride, da pride dan, ko bodo fantje hudobno peli:

*O joj, o joj, moj samski stan,
sinoč je bil na slam' sežgan.*

In to je velik del mokre poezije, tisti del, o katerem Heine meni: Es ist eine alte Geschichte — doch bleibt sie ewig neu!

Dejal sem, mokra poezija, dejal početkom nekako norčevaje se in govorivši o vinu in o pivcih. In tu sem zabredel naenkrat v drugo stran, o kateri se ne pristuje norčevaje govoriti. Saj to je tisti del, kjer raste in kjer se hrani, kakor Nemeč pravi: »die blaue Blume der Poesie«, ali kakor lahko lepše rečemo: modrocvetoča rožica poezije. Redka je, a koder vzraste, očara velikanski krog in spomin nanjo se hrani zvesto v teku mnogih let. Rodi se, raste in zanjo se poje, kakor je pel Heine:

*Ich hab' mal ein Liedchen gesungen,
das schöne Lied ist aus;
wenn das Herz im Leibe zersprungen,
dann gehen die Lieder nach Haus.*

PESMI V PROZI

V nas Slovencih je treba vselej, kadar človek udari kako novo struno — dasi je drugod sicer že znana — ali kadar pride z novo obliko, besedo, z novim klobukom ali v originalnih čevljih, če so jih tudi drugi že obnosili vselej je treba opravičevati se; toda ne pozneje po grehu, prej se mora to storiti. Ko se je gospodu Resnickemu nekoč zmedla pisava »ginen« in »ginjen« in so ga za to tri, štiri mesece lasali in reševali, pomagal mu ni noben izgovor več; ako bi bil pa mož prej, preden je napisal oni usodepolni princip, povedal, zakaj ga bo tako napisal, potem bi stvar ne bila postala tako huda. Mi Slovenci smo silo kritični ljudje — zakaj, to bom drugikrat povedal — in v nas mora biti vsak previden, ako stopi v javnost. In zato postavljam tudi jaz ta uvod na čelo skromnim pesmim, ki slede tu doli. Kaj meni mar, da je Turgenjev že pel take — pardon — v taki obliki morda — da je tudi nadebudni Hrvat Mažuranić poskusil za njim po isti poti. V nas tega še nihče ni storil, in če komu ne bodo godile, naj pa reče, da ni prav tako. Sicer naj pa ne misli nihče, ki bo našel kako potezo, katera ga

spominja lastnega lica, da sem jaz mislil nanj; ako pa ne bo odnesel poetičnih čutov, prečitavši nastopne vrstice, naj si pa sam pripiše!

I

Videl sem nekoč dečka, triletnega, čvrstega, a svoje glavnega. Oče mu je veleval, naj sede za mizo. Fant ni hotel ter se je vrgel na tla.

»Vstani!« dejal je oče.

»Ne, ne bom!« kričal je deček.

»Pa lezi!«

»Ne, ne bom!« In že se je sklonil kvišku!

»Pa stoj!«

»Ne, ne bom!« Sédel je po turško na tla!

»Torej boš pa sedél!«

»Ne, ne bom!« In ležal je zopet na trebuhu.

»I, kaj pa boš?« vprašal je oče.

»Brcal bom!« kričal je mali, ker ni znal drugega duška svoji trmoglavosti, ter jel je krepko bítí z nogama ob tla.

Oče se je smejal, jaz pa sem se — zjokal!

A ne zaradi otročje svojeglavnosti; ne zaradi očetove mehkode; oh — zaradi sebe sem se zjokal, bridko zjokal — da nimam one dečkove trme, one dečkove moči, da bi brcal okoli sebe, neubogljivo, brezobzirno brcal! —

II

Nedavno sem bil v mestu in se šetal brez posla po ulicah. Srečal me je nenavaden, dolgi skrinji podoben voz, katerega sta vlekla dva utrujena konja. Voz je bil zeleno pobarvan.

»Kaj vozijo tu?« vprašal sem mimogredočega.

»Ah, mestne smeti, mestne smeti!«

Kmalu potem srečam drug voz, ki je bil prvemu skoro podoben. Zelen je bil tudi, a stražnik je šel za njim.

»Kaj pa je?« vprašal sem.

»Mrtvece vozijo ven, ki so za osepnicami umrli!«

Odšel sem nem in tih, a za oglom srečam tretji voz, zelen je bil, stražnik je šel za njim, konje pa je vodil krepak, čil hlapec.

»Kaj pa je to zopet?« povprašam nehote.

»Ah, konjač stekle pse lovi in jih zapira v ta zaboj!« smeje se ogovorjeni.

»Smrt vendar vse razlike končuje!« vzdihnem. »A lepo je in pomenljivo, da vse te poravnane razlike in ves pogin tako tolažilno krije barva upanja, barva — zelena!«

III

I mel sem dragega, zvestega prijatelja in jaz sem mu bil drag in zvest; a najini poti sta se ločili. on je prišel v deželni zbor, jaz — ne. On je postal mehak, omahljiv vladen, jaz pa od dne do dne bolj trd, neizprosen — radikalen.

Prijateljstvo je ležalo za nama kakor zvenela roža v cestnem prahu.

Bile so nove volitve.

Sedaj sem bil voljen jaz, on — ne. In vendar zveneli roži to še ni bila oživljajoča rosa. Sedaj je postal on trd, neizprosen — radikalen, a jaz od dne do dne bolj mehak, omahljiv — vladen.

Pa vendar naju bo usoda nekoč zedinila. Nekoč ne bo voljen ni on ni jaz, ali pa — — oba. In tedaj bo najino prijateljstvo nov, žaren cvet poglalo.

IV

»Napni le žile vse, usoda!
Skrij veselje v oblake strelonosne!
Raduj se, ko trepeče borni zemljan!
Zakaj ga ne končaš, zakaj vališ
na sreče polne ure vsega tedna —
koncem ta grozni čut,
da se v bolesti — v silah neznosnih
zviija nam — krči srcé
ta razdeva besede zorni kras
in kras — duha?
Pohodi, zdrobi nas nakrat,
kakor razruši plamteča strela
stoletnih hrastov krepko rast,
a ne daj nam — — usoda omahljiva —
v strupu vsakotedenske — zaplembe
okusiti
stokratne smrti!«

Tako je *minulo soboto zvečer* v reminiscenci na Heineja vzdihnil — naš urednik.

V

V neki gorski fari sta službovala mlad učitelj in star cerkvenik. Zadnji je opravljaj tudi orglanje v cerkvi ter poučeval mlada dekleta v petju. O cecilijanstvu ni imel pojma.

Učiteljeva služba je bila slaba; hrepenel je po boljši ali vsaj po zboljšanju plače; cerkvenikov posel pa je še mnogo manj nesel; orglanje mu je dajalo vsakdanji kruh. A to orglanje bi bil učitelj rad prevzel ter je večkrat prosil zanj pri župniku in pri županu. Toda cerkvenik je trdno stal.

In tako si nista bila nikdar prijazna. Ni dolgo tega, kar sta se srečala nehote zunaj na sončnem bregu, preko katerega je tekla ozka steza. Nad njima se je spenjalo jasno nebo, pod njima pa se je širila prijazna, daljna ravan s svojimi belimi vasicami in temnimi gozdi.

»Ah, Bog nam daj kmalu konfesionalno šolo!« vzkliknil je mladi učitelj; »potem bom sigurno jaz orglal.«

»Ah, Bog je ne daj,« vzdihnil je stari mežnar, »potem sem jaz ob kruh!«

»CORPUS JURIS«

Starega leta dan se je bližal svojemu koncu. Trije prijatelji, študentje višjih šol, sedeli so vkup v slabo razsvetljeni sobi ter vlekli goste oblake tobakovega dima iz dolgih pip. Videti je bilo, da čutila, ki so jih navdajala, niso bila baš najveselejša, a vendar je zdaj temu, zdaj onemu prišla kaka burka v glavo, katero je tudi vestno prodal v splošni smeh.

»Še tole pipico ga bom zmetal,« oglasi se v kotu pri peči sedeči učenec Eskulapov, »potem pojdem pa na lov; morda ustrelim kakega starega lisjaka za —«

»Nekaj dobrih besedi, kajne;« norčuje se drugi, nadpoln pravoslovec, kakor spričuje debeli »corpus juris«, katerega si je porinil pod glavo morda v mislih, da pojde kaj vanjo. »Jaz bi raje prebiral poglavje o kreditorjih in debitorjih, pa najdem preveč analogij.«

»Ti ‚corpus juris‘ — tako so dejali nadpolnemu apostolu pravice — »ti si menda že prej vedel, kaj je ‚obligatio‘ in kaj ‚pignus‘, nego si jel one, kakor pravijo, neizrekljive — trgati po latinskih klopeh,« čuje se zopet iz kota pri peči.

»In ti, ljubi moj, si menda samo zaradi tega jel nerve študirati, da bi izvedel, kako se ‚nervus rerum gerendarum‘ in njegova jetika ozdravi,« huduje se razžaljeni studiosus juris.

»I, kaj se bosta prepirala,« povzame tretji ud študentske deteljice besedo; »danes je zabava v društvu X. Pojdimo tja, morda najdemo kako dobro dušo, ki se s svojim finančnim ministrom še ni tako stepla in sprla kakor mi. In potem — prosit novo leto!«

»Urà, to je pravo,« vzklikneta druga dva tovariša in mladi Eskulap prične urno staro dijaško pesem, kateri se vse poetične lepote, samo klasični jezik ne, oporekati smejo:

*Ta vin, ta vin, —
ta vin daje življenje; —*

in ves trojni zbor je navdušeno ponavljal:

Daje, daje življenje! —

Kmalu potem je sedela trojica naših znancev v sobani društva X. pri polnem bokalu ter zrla s kritičnim očesom v sosednje prostorišče, kjer so se sukali urni plesalci z lepimi plesalkami v narodnem kolu po melodijah narodne muzike.

»Corpus juris', zakaj pa danes ne plešeš?« povpraša po dolgem molčanju naš znani zdravoslovec.

»I, kaj če plesati,« ponorčuje se njegov tovariš, »ali ne veš, da mu je prvi mož zopet ženo izneveril?«

»Ne, ti pa le govori, ti,« huduje se objekt tega dovtipa, »tvoja piška tudi še ni v ognju izkušena; tebi jo bode še drugi mož odnesel.«

»Corpus juris', veš kaj je novega? Slavika je danes tu. Popleši, popleši enkrat ž njo; morda pozabiš prvega moža in prvo ženo. Ali pa sedi tu in trpi in drži se, kakor bi bil s križevega pota ušel!«

»Trpljenje je sicer božja mast, pravijo pri nas, ti si pa danes tudi tak ko celega tedna noč.« Tako rekši, vstane »corpus juris« ter stopi v drugo sobano in kmalu se je sukal v krogu držeč lepo, nežno plesalko okoli pasa.

»Corpus juris« je bil čuden, jako originalen človek; vsak, kdor ga je poznal, je trdil, da je pravzaprav »pokrita rihta«; pri vsem tem pa vendar jako dobra duša. Norčeval se je rad iz vsakega, iz samega sebe pa najraje; to pa, kadar je bil sam ali pa le v majhni družbi izvoljenih prijateljev. Tedaj je mnogokrat pripovedoval, da je svoj poklic izgrešil in da je še manj jurista v njem nego pri nas Slovencih liberalnosti; in to je res malo. Najbolj zanimale so ga »obligationes« — zakaj — činitelj že ve. V urah, ko je nosil v srcu »vsega sveta gorje«, je tudi pesmaril. Seveda le o nesrečni ljubezni; in zato-

rej naš slovenski svet njegove umotvore še tako malo pozna. Zaljubil se je jako hitro in tedaj je pel o »rožici, ki cvete v dobravi in za katero njemu v višavi nosi srcé grozno gorje« itd. itd.; je bil dobre volje, je pa sam priznal, da ga »luna trka«. Danes menda je bil v tem položaju, vsaj ravno sedaj, ko je sukal svojo plesalko po okinčani dvorani. Morda se hoče na novo zaljubiti. To je bil »corpus juris«.

In njegova plesalka? Srednje velike rasti je bila, obrazek ne baš zmagovalno lep, a duhovite oči so tako jasno in živo gledale izpod temnih obrvi in njen nekako mladostno divji značaj, ki se je izraževal v vsaki stopinji, si je moral prisvojiti srce slehernega. Lahkomiselno veselje, optimizem, najboljše znamenje nepokvarjenosti, in trohica samoljubnosti, brez katere nam ženska dopasti ne more: vse to je sijalo iz njenih oči. Taka je bila Slavika.

In »corpus juris«? Zunaj v prvi sobi je ravno njegov tovariš, mladi Eskulap, postavil prazen kozarec prav trdo na mizo ter svojemu prijatelju dejal: »Glej, no, glej, ‚corpus juris‘ že spet gori. Jutri bo pa cel ‚kvartir‘ poln njegove norosti. Bog mu grehe odpusti. Pa nekaj moramo za novo leto dobiti.«

»Veš li, ljubi moj,« oglasi se za govorečim »corpus juris«, »kaj je pel moderni Lazarus v svojem mehkem pernatem grobu: ‚Es ist eine alte Geschichte‘ etc.; in ti bi

moral biti grozen filister, ako bi tudi tebe ne zadela enkrat enaka usoda, kakor žuga danes meni.« —

»Hali, halo, je že ‚dober‘,« vzklikneta smeje se oba prijatelja, »corpus« pa ju kaznuje s tihim zaničevanjem.

Sedejo v kot za mizo in — »ta vin, ta vin daje življenje« zadonelo je v okrogu.

Tudi »corpus juris« je pokazal, da čisla to filozofijo, pa vendar mu danes ni hotelo prav pogodu iti.

Jel je sanjariti po stari svoji navadi. Spomnil se je otroških svojih let, ko je še hodil v domači gozd ležat pod staro košato bukev. Tam je gledal v zelene veje in sanjal o prihodnosti: kako bode hodil po svetu, po visokih gorah, po daljnih širokih ravninah, kako se bo vozil po morju in povsod bode le mislil na slovenski dom svoj in na njegovo nesrečo. Da, tedaj je že nosil v srcu »vsega sveta gorje« in vendar mu je to hrepenenje po nekem neznanem idealu vzbujalo vesela čutila. In sedaj? Da, tudi sedaj še vedno hrepeni po — čem? Saj sam ne ve. In tiho v mislih ponavlja pesem, ki jo je bil skoval v enakem položaju:

*Bezeg se razcvita
in škrjanec poje;
pšenica rase;
po širokem polju
pa na celem svetu*

*ni je žive duše,
ki bi me ljubila.*

*Cvetje bo ovelo,
petje bo nehalo
in rumeno žito
bodejo poželi;
mene poneso pa
štirje črni možji
venkaj v črno zemljo!*

Bílo je polnoči. Staro leto je vzelo slovo nenadoma z dvanajstim udarcem kládiva in novo leto s temno svojo prihodnostjo je nastopilo.

»Bratje, le pijmo ga,« je govoril nekdo prijateljem; »velja naj novemu letu.«

In kozarci so trčili vkup, »corpus juris« ni čul ničesar. V njegovem srcu je nastopilo tudi novo leto — kako — tega še sam ni vedel. Nov ideal je našel in ta si je bil prisvojil vsa čutila, vse misli, ki jih je rodilo srce našega sanjača. In tako je sedel v svojem kotu.

»Slavika je že šla domov, ‚corpus juris‘; ali boš še ple-sal?« Tako ga ogovori eden izmed prijateljev.

»Ali si se dobro imel?« povzame kake pol ure pozneje ravno isti besedo, ko je naša trojica potovala proti domu.

»Da, prav dobro,« zategne »corpus juris«.

In drugo jutro so zopet vsi trije »metali« dim iz dolgih svojih pip; zdravoslovec je govoril zopet o hipotetičnih forintih, njegov kolega je računal po stari navadi, koliko mu ostaja, ali bolje, primanjkuje še za mesec, in »corpus juris«?

Danes je že zopet nosil »vsega sveta gorje« v srcu, zamišljen je korakal po sobi gor in dol — ves »kvartir« je bil res poln njegove norosti. Kar vzame v roke svoj dnevnik in poetično jame deklamovati pesem, katero je bil skoval danes, domov prišedši:

*Oj ti ne veš, da le zate
srce mi v prsih bije,
in da iz tvojih mi oči
nebo naproti sije.*

In pri peči sedeči kolega se oglasi: »Čuj, Izrael, velik pesnik je vstal med nami, ‚corpus juris‘ mu je ime. Pa prišla bo zelena pomlad, gorko sonce bo ogrevalo oboke naših gora, vesel bode ves svet, — naš pesnik — ‚corpus juris‘ mu je ime — pa bo hodil po oglajenih stezah čez zelene travnike in vzdihoval bo: ‚Slavika, Slavika!‘«

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-170-3